

УДК 339.1:330.341.1:502.131.1

Бойко О. П.

Zumail@ukr.net, ORCID ID: 0009-0004-6501-7425

аспірант, Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава

Тарасенко Є. Є.

tarasenko_y@ukr.net, ORCID ID: 0009-0002-5836-0837

магістр, Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава

Франко Л. С.

lysichka.08@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-0597-1960

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин, Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава

Педченко Н. С.

pedchenko_ns@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5093-2453

д.е.н., проф., професор кафедри фінансів,

Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ І РИНКОВИХ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ І СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження концептуальних основ формування інституційних і ринкових механізмів взаємодії зеленої економіки та внутрішньої торгівлі в контексті забезпечення конкурентних переваг та досягнення Цілей сталого розвитку. Доведено, що торгівля електромобілями є не лише економічним явищем, пов'язаним з глобальними ланцюгами створення вартості, а виступає важливим інструментом реалізації екологічної політики держави. Запропонована концепція взаємодії зеленої економіки та внутрішньої торгівлі як цілісна система теоретичних положень, інституційних, ринкових, економічних та організаційних механізмів, що забезпечують інтеграцію економічних, екологічних й соціальних пріоритетів у функціонування внутрішнього ринку. Реалізація концепції спрямована на формування сталих моделей виробництва та споживання, розвиток екологічно відповідального підприємництва, стимулювання попиту на екологічно безпечні товари і послуги, підвищення ресурсоефективності, конкурентоспроможності та досягнення Цілей сталого розвитку. Обґрунтовані інструменти реалізації державної підтримки зеленої трансформації торгівлі та ідентифіковано взаємодію торгівлі та впровадження електромобілів із досягненням Цілей сталого розвитку. Підкреслено, що торгівля електромобілями виступає не лише каналом обміну товарами, а й інструментом реалізації принципів екологічної ефективності, інноваційної конкурентоспроможності, регуляторної узгодженості та соціальної інклюзивності. Її розвиток сприяє декарбонізації транспортного сектору, зміцненню енергетичної безпеки, формуванню нових глобальних ланцюгів створення доданої вартості та досягненню Цілей сталого розвитку ООН. Підкреслено, що ефективність взаємодії значною мірою залежить від здатності держави забезпечити узгодженість торговельної, промислової та кліматичної політики, а створені інституційні умови сприяють масштабуванню зелених технологій, що визначає стратегічні перспективи електромобільної індустрії у глобальній економіці.

Ключові слова: структурні реформи, модернізація, система торгівлі, інституційний механізм, ринковий механізм, зелена економіка, циркулярна економіка, трансформація, цифровізація, конкурентні переваги, цілі сталого розвитку.

Boyko Alexander

Zumail@ukr.net, ORCID ID: 0009-0004-6501-7425

Postgraduate, Poltava University of Economics and Trade, Poltava

Tarasenko Yevhenii

tarasenko_y@ukr.net, ORCID ID: 0009-0002-5836-0837

Master's degree student, Poltava University of Economics and Trade, Poltava

Franko Liudmyla

lysichka.08@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-0597-1960

*Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economics and International Economic Relations,
Poltava University of Economics and Trade, Poltava*

Pedchenko Nataliia

pedchenko_ns@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5093-2453

*Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Finance,
Poltava University of Economics and Trade, Poltava*

FORMATION OF INSTITUTIONAL AND MARKET MECHANISMS FOR THE INTERACTION OF THE GREEN ECONOMY AND DOMESTIC TRADE TO ENSURE COMPETITIVE ADVANTAGES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract. *The article presents a comprehensive study of the conceptual foundations of the formation of institutional and market mechanisms of interaction between the green economy and domestic trade in the context of ensuring competitive advantages and achieving the Sustainable Development Goals. It is proven that trade in electric vehicles is not only an economic phenomenon related to global value chains, but also an important tool for implementing the state's environmental policy. The concept of interaction between the green economy and domestic trade is proposed as a holistic system of theoretical provisions, institutional, market, economic and organizational mechanisms that ensure the integration of economic, environmental and social priorities in the functioning of the domestic market. The implementation of the concept is aimed at forming sustainable models of production and consumption, developing environmentally responsible entrepreneurship, stimulating demand for environmentally friendly goods and services, increasing resource efficiency, competitiveness and achieving the Sustainable Development Goals. The instruments for implementing state support for the green transformation of trade are substantiated and the interaction of trade and the introduction of electric vehicles with the achievement of the Sustainable Development Goals is identified. It is emphasized that trade in electric vehicles is not only a channel for exchanging goods, but also a tool for implementing the principles of environmental efficiency, innovative competitiveness, regulatory coherence and social inclusion. Its development contributes to the decarbonization of the transport sector; strengthening energy security; the formation of new global value chains and the achievement of the UN Sustainable Development Goals. It is emphasized that the effectiveness of interaction largely depends on the state's ability to ensure the coherence of trade, industrial and climate policies, and the created institutional conditions contribute to the scaling of green technologies, which determines the strategic prospects of the electric vehicle industry in the global economy.*

Keywords: structural reforms, modernization, trade system, institutional mechanism, market mechanism, green economy, circular economy, transformation, digitalization, competitive advantages, sustainable development goals.

JEL Classification: O20

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2026-49-1>

Постановка проблеми. Зважаючи на структурні реформи та модернізацію системи внутрішньої торгівлі актуального значення набуває імплементація принципів зеленої економіки до неї. Це проявляється у пересегментації ринку та появі нових ринкових ніш, зокрема такої як торгівля електромобілями. Формування такої ринкової ніші стимулює до розробки й впровадження інституційного та інноваційного механізмів трансформації роздрібної торгівлі й одночасно відображає ринкові процеси таких структурних змін, що в синергії модернізує торговельну систему в Україні загалом.

Цілі сталого розвитку спонукають до трансформації сучасної глобальної економіки, яка все більшою мірою визначається переходом до екологізації, у межах якої надають роль відіграє зелена економіка. Концепція успішної реалізації принципів зеленої економіки охоплює структурні реформи й інституційні зміни, спрямовані на підвищення енергоефективності, формування нових технологічних рішень, що відповідають принципам екологічної безпеки, зниження екологічного навантаження та скорочення викидів парникових газів. Крім цього, електромобільна індустрія демонструє стрімке зростання обсягів випуску та продажів на внутрішньому й міжнародному ринках, та є одним із визначальних умов реалізації принципів зеленої трансформації. Це досягається завдяки здатності зменшувати залежність економіки від викопного палива й сприянню підвищенню ефективності використання енергії.

У такому контексті торгівля електромобілями є не лише економічним явищем, пов'язаним з глобальними ланцюгами створення вартості, а виступає важливим інструментом реалізації екологічної політики держави. Розвиток системи торгівлі відбувається в умовах посилення кліматичних зобов'язань, зростання ролі регуляторних механізмів ЄС, США та інших країн, а також формуванню нових ринкових стимулів, що підтримують декарбонізацію транспорту. Взаємодія зеленої економіки й торгівлі електромобілями є стратегічно значима взаємодоповнююча модель співпраці, оскільки поєднує цілі сталого розвитку з цілями екологічного розвитку, створення інноваційної конкурентоспроможної продукції з трансформацією міжнародної конкуренції у бік екологічно орієнтованих моделей виробництва.

Саме тому виявлення особливостей розбудови інституційних і ринкових механізмів взаємодії зеленої економіки та внутрішньої й зовнішньої торгівлі на основі інституційного, ринкового й технологічно-інноваційного підходів є актуальним напрямом дослідження, що засновується на розкритті концептуальних засад і принципів взаємодії зеленої економіки й торгівлі електромобілями. Це спонукає до розуміння сучасних тенденцій розвитку глобального та національного ринків, механізмів формування попиту та пропозиції, а також політичних і економічних інструментів, що визначають траєкторію розвитку електромобільної індустрії в умовах зеленої трансформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриттю теоретичних засад зеленої економіки та їх еволюції приділялися наукові праці Гончаренко М.Ф., Пархоменко Н.М. й Лучин О.М. [1], в яких «зелена» економіка розглядалася як інструмент гармонізації та досягнення стійкого еколого-економічного розвитку регіону або Саркісян Л.Г. через перехід до зеленої економіки на основі технологічного виміру [9]. Науковці наголошують, що ключовим драйвером сталого розвитку території шляхом впровадження зеленої економіки є інновації, цифровізація та державна політика стимулювання екологічних змін.

Циркулярній економіці як складової ринкового механізму зеленої трансформації присвячені наукові здобутки Драпак Т.І., Корнієнко Д.Б. [2], шляхом розкриття нових технологій переходу до циркулярної економіки в ланцюгу створення вартості пластикових матеріалів. Дослідження спрямоване на зміну логіки внутрішньої торгівлі на основі замкнутих ланцюгів створення вартості.

Інституційному механізму розвитку зеленої економіки як ключовій умові зеленої трансформації присвячені наукові здобутки таких вчених-економістів як Мусіна Л.А., Кваша Т.К. [3], які пропонують інновації й технології для розвитку зеленої ресурсоефективної економіки України, Педченко Н.С., Кімуржий М.І., Стрілець В.Ю., Франко Л.С. [4, 5, 6, 7, 17], які досліджують механізми державної підтримки малого та середнього бізнесу, кредитного забезпечення, цифровізації та державної інноваційної політики як інституційного каркасу підвищення конкурентоспроможності економіки України в умовах євроінтеграції. Дослідження науковців

скеровані доведення гіпотези у частині: стимулювання малого бізнесу є драйвером впровадження зелених практик у внутрішню торгівлю.

Ринковому механізму та трансформації внутрішньої торгівлі на основі споживчої поведінки, цифровізації та впровадженню нових бізнес-моделей присвячені наукові досягнення Стрілець В.Ю., Артеменко А.В., Франко Л.С., Олійник С.І., Бобир К.С. Сокіл А.А. [11, 12]. Дослідниками ідентифікується вплив цифрової поведінки споживачів на ринок праці та e-commerce.

Тарасенко Є. Є., Пилипенко та інші [15] підкреслюють, що ефективність внутрішнього ринку залежить узгодженості державного регулювання, митної політики та стимулювання попиту на екологічний транспорт. Наукові досягнення спрямовані на визначення впливу інституційних змін та механізмів у сфері зеленої торгівлі в Україні.

Таким чином, проведений огляд наукової літератури засвідчив, що розкриття особливостей розбудови інституційних і ринкових механізмів взаємодії зеленої економіки та внутрішньої й зовнішньої торгівлі спирається на інституційний, ринковий й технологічно-інноваційний підходи, є актуальним напрямом дослідження та потребує дослідження концептуальних засад і принципів взаємодії зеленої економіки й торгівлі електромобілями.

Постановка завдання. Метою дослідження є розбудова концептуальних основ

формування інституційних і ринкових механізмів взаємодії зеленої економіки та внутрішньої торгівлі в контексті забезпечення конкурентних переваг та досягнення Цілей сталого розвитку на основі інституційного й ринкового підходів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На основі аналізу наявних досліджень можна виокремити різні підходи учених до трактування зеленої економіки як багатовимірної концепції, що поєднує економічну ефективність, екологічну збалансованість та соціальну справедливість. Сучасний науковий дискурс виходить за межі розуміння зеленої економіки як суто екологічної ініціативи, позиціонуючи її як модель економічного розвитку, зорієнтовану на інновації, ресурсозбереження та довгострокову стійкість (таблиця 1).

Українські практичні кейси впровадження циркулярної економіки демонструють ефективність індустріального симбіозу як форми реалізації зеленої економіки, коли відходи одного підприємства стають ресурсом для іншого [8; 2]. Емпіричні приклади підтверджують потенціал циркулярних моделей, проте масштабування таких практик стримується недостатньою державною підтримкою, низьким рівнем обізнаності бізнесу та слабкою фінансовою інфраструктурою.

Узагальнення наукових підходів дозволяє сформулювати концепцію взаємодії зеленої економіки та внутрішньої торгівлі, її мету на основі ключових принципів взаємодії зеленої

Таблиця 1

Результати досліджень учених до трактування зеленої економіки як багатовимірної концепції

Наукові здобутки	Трактування зеленої економіки як багатовимірної концепції
1	2
Гончаренко М.Ф., Пархоменко Н.М. та Лучин О.М. [1].	Сутність: Зелена економіка є економічною моделлю, що спрямована на забезпечення підвищення добробуту населення й збереження соціальної справедливості за умови зниження екологічних ризиків й раціонального використання природного капіталу.
	Переваги: Дотримання принципів зеленої економіки є одним із напрямів досягнення цілей сталого розвитку. Для зеленої економіки як економічної моделі характерним є її двокомпонентна природа: у широкому підході (екологізація всієї економіки) та у вузькому (розвиток окремих екологічних галузей). Науковий маркер полягає в інтегруванні концепції зеленої економіки в парадигму сталого розвитку.
	Перспективи розвитку: Однак науковий підхід дещо узагальнений і зосереджується переважно на макрорівневих аспектах, залишаючи поза увагою механізми практичної реалізації складних структурних змін.

Продовження таблиці 1

1	2
Мусіна Л.А. та Кваша Т.К. [3]	Сутність: Зелена економіка розглядається через призму ефективності використання ресурсів, визначаючи її як систему, що забезпечує «подвійний вииграш» – економічний й екологічний. Досягається шляхом модернізації виробництва і впровадження екоінновацій.
	Переваги: Науковий підхід орієнтований на концепт «декуплінгу», що передбачає відокремлення економічного зростання від неефективного (нерезультативного) споживання ресурсів. Науковці розвивають технократичне бачення зеленої економіки, сфокусоване на інноваційних технологіях.
	Перспективи розвитку: Проте зосереджений лише на інституційних умовах та соціальних наслідках таких змін.
Шишпанова Н.О. та Кормишкіна І.В. [18]	Сутність: Пропонується розглядати зелену економіку через стратегічну роль у повоєнному відновленні регіонів України.
	Переваги: Пропонується реалізовувати як механізм підвищення енергетичної безпеки, створення робочих місць й забезпечення довгострокової стійкості економіки.
	Перспективи розвитку: Такий підхід є контекстуально значимим для України, однак зосереджений здебільшого на соціально-економічних ефектах, тоді як технологічні й управлінські інструменти переходу на принципи зеленої економіки окреслені менш глибоко.
Jeong Y. [20]	Сутність: Зелена економіка ототожнюється з розвитком циркулярної економіки, що засновується на збереженні вартості ресурсів у виробничих циклах через повторне їх використання, ремонт, переробку.
	Переваги: Демонструється, що циркулярні моделі здатні забезпечувати конкурентні переваги підприємства та знижувати екологічне навантаження.
	Перспективи розвитку: Такий науковий підхід є більш практичним і операційно орієнтованим, проте потребує адаптації до умов країни із низькою інституційною спроможністю, до яких наразі належить Україна.

економіки та міжнародної торгівлі електро-мобілями, складових інституційного та ринкового механізмів та очікуваних результатів від її реалізації (рис. 1). Передусім ідеться про концепція взаємодії зеленої економіки та внутрішньої торгівлі як про цілісну систему теоретичних положень, інституційних, ринкових, економічних й організаційних механізмів, що забезпечують інтеграцію економічних, екологічних й соціальних пріоритетів у функціонування внутрішнього ринку. Реалізація такої концепції спрямована на формування сталих моделей виробництва й споживання, розвиток екологічно відповідального підприємництва, стимулювання попиту на екологічно безпечні товари і послуги, підвищення ресурсоефективності, конкурентоспроможності та досягнення Цілей сталого розвитку.

Метою концепції є забезпечення екологізації внутрішньої торгівлі, формування сталого

внутрішнього ринку, скорочення негативного впливу торгівлі на довкілля, підтримка конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку.

Пропонується виділити принцип екологічної ефективності, який передбачає мінімізацію сукупного екологічного сліду на всіх етапах життєвого циклу електромобіля від видобутку сировини та виробництва акумуляторів до експлуатації й утилізації. У межах цього принципу торгівля виступає каналом поширення екологічно чистіших технологій між країнами та регіонами.

Другим базовим принципом є принцип економічної доцільності та інноваційної конкурентоспроможності. Розвиток торгівлі електро-мобілями стимулює інвестиції в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, сприяє формуванню нових сегментів глобальних ланцюгів створення доданої вар-

Рис. 1. Концепція взаємодії зеленої економіки та внутрішньої торгівлі

Джерело: складено авторами на основі [6; 7; 14; 5; 4]

тості та посиленню технологічної спеціалізації країн. У цьому контексті зелена економіка формує інституційне середовище, у межах якого інновації стають ключовим джерелом довгострокових конкурентних переваг.

Третім важливим принципом є принцип регуляторної узгодженості, який полягає у гармонізації торговельної, промислової та екологічної політики. Запровадження стандартів викидів, вимог до екологічності виробництва, механізмів вуглецевого регулювання та систем державної підтримки безпосередньо впливає на структуру міжнародної торгівлі електромобілями, визначаючи умови доступу до ринків та напрямки перерозподілу торговельних потоків.

Четвертим принципом виступає принцип соціальної інклюзивності та справедливого переходу, відповідно до якого розвиток елек-

тромобільної індустрії має супроводжуватися створенням нових робочих місць, підвищенням доступності екологічно чистого транспорту та мінімізацією негативних соціально-економічних наслідків структурних змін. У цьому аспекті міжнародна торгівля електромобілями сприяє дифузії технологій і зниженню їх вартості завдяки ефекту масштабу.

Принципи ресурсоефективності, циркулярності, відповідального споживання, прозорості та партнерства спрямований на посилення розробленої концепції та її відповідності сучасним трендам та викликам ефективної взаємодії зеленої економіки та внутрішньої торгівлі.

Реалізація концепції взаємодії зеленої економіки та внутрішньої торгівлі спрямована на досягнення таких результатів як розвиток зеленої внутрішньої торгівлі, зменшення вуг-

лецевого сліду, зростання частки екологічної продукції, підвищення інвестиційної привабливості, розвиток зеленої логістики, формування культури сталого споживання. Це досягається на основі реалізації ринкового механізму через попит на екологічні товари, розвиток зеленого маркетингу, екологічне маркування, конкуренція, цифровізація торгівлі, інноваційні бізнес-моделі та інституційного механізму через державну екологічну політику, нормативно-правове забезпечення, стандартизацію та сертифікацію, екологічне оподаткування, державні програми підтримки, державні закупівлі.

В цілому концепція взаємодії зеленої економіки й торгівлі електромобілями є науково-економічним узагальненням, що описує систему взаємопов'язаних інституційних і ринкових механізмів, через які міжнародна торгівля електромобілями сприяє досягненню цілей зеленої економіки, зокрема декарбонізації транспортного сектору, підвищенню енергоефективності та зниженню негативного впливу на довкілля.

Пропонується [16] також виділяти такі принципи як:

- спрямування на сталий розвиток – зростання, яке враховує екологічні обмеження і соціальну справедливість. Наприклад, у транспортному секторі «зелений транспорт» означає підтримку кліматичної безпеки та здоров'я населення шляхом зменшення викидів, шуму і забруднення, одночасно стимулюючи економічне зростання і зниження бідності;

- інтеграція екологічних міркувань у економічну політику. Наприклад, «цілями зеленої економіки є перехід до сталого виробництва та споживання з одночасною інтеграцією екологічних міркувань у процес прийняття рішень». Це вимагає структурних реформ і нових технологій для ефективнішого використання ресурсів;

- баланс «економіка–суспільство–екологія». Концепція зеленої економіки розглядає ці сфери як взаємопов'язані та рівноцінно важливі. Зокрема, розвиток транспортної інфраструктури планується так, щоб зменшувати негативні екологічні наслідки (загазованість, забруднення, шум) і водночас підвищувати доступність мобільності для всіх громадян.

У межах цієї концепції торгівля електромобілями розглядається не лише як форма міжнародного обміну товарами, а як інструмент структурної трансформації економіки,

що забезпечує поширення екологічно чистих технологій, формування глобальних ланцюгів створення доданої вартості з низьким вуглецевим слідом та стимулювання інноваційної конкурентоспроможності країн. Взаємодія зеленої економіки та торгівлі електромобілями ґрунтується на поєднанні екологічних пріоритетів, економічної ефективності, соціальної інклюзивності та узгодженості торговельної й кліматичної політики, що в сукупності формує передумови для сталого розвитку на національному та глобальному рівнях.

Взаємодія зеленої економіки та торгівлі електромобілями реалізується, як вже зазначалося вище, через систему інституційних і ринкових механізмів. До них належать: державна екологічна політика, нормативно-правове забезпечення, стандартизація та сертифікація, екологічне оподаткування, державні програми підтримки, державні закупівлі (елементи інституційного механізму) та попит на екологічні товари, розвиток зеленого маркетингу, екологічне маркування, конкурентні переваги, цифровізація торгівлі, інноваційні бізнес-моделі (елементи ринкового механізму).

Тоді інструментами реалізації державної підтримки зеленої трансформації торгівлі є податкові стимули, субсидії на придбання електромобілів, державні інвестиції в зарядну інфраструктуру, а також торговельні угоди, що враховують екологічні зобов'язання сторін (рис. 2).

Сукупна дія цих інструментів формує нову архітектуру системи торгівлі, орієнтовану на досягнення кліматичних цілей сталого розвитку (далі ЦСР). Таким чином, концепція взаємодії зеленої економіки та внутрішньої торгівлі ґрунтується на поєднанні екологічних пріоритетів, економічної ефективності та інституційної підтримки. Це дозволяє розглядати внутрішню торгівлю не лише як сектор глобального ринку, а як системний інструмент трансформації транспортних систем і переходу до низьковуглецевої моделі розвитку.

Підтримка торгівлі електромобілями гармонізується з Цілями сталого розвитку – особливо з енергетичними, індустріальними, міськими та кліматичними цілями. Заохочення міжнародної торгівлі EV (через угоди, стандарти та стимули) дозволяє швидше впроваджувати чисті транспортні рішення у всіх країнах і спрямовує глобальне виробництво на стійкі технології (таблиця 2).

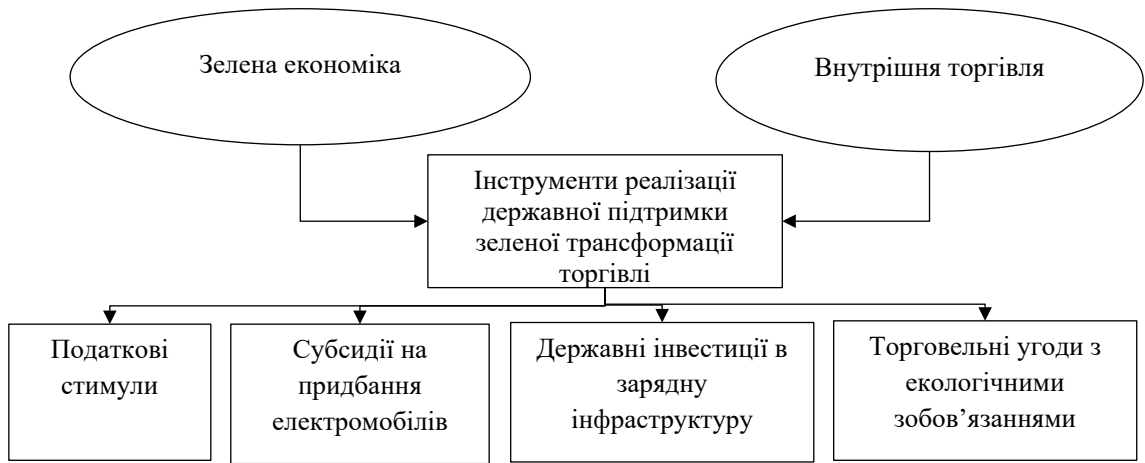

Рис. 2. Інструменти реалізації державної підтримки зеленої трансформації торгівлі
Джерело: складено авторами на основі [17; 10; 11; 12; 13]

Таблиця 2

**Взаємодія торгівлі та впровадження електромобілів
із досягненням Цілей сталого розвитку**

Результат	Цілі сталого розвитку	Вплив
Зростання торгівлі та впровадження електрокарів	ЦСР 7 (Чиста енергія)	зменшують залежність від нафти і живиться від поновлюваних джерел. За відновлювальної електроенергії транспорт стає безвуглецевим
	ЦСР 13 (Кліматичні дії)	EV суттєво знижує загальний вуглецевий слід
	ЦСР 9 (Індустрія, інновації, інфраструктура)	розвиток EV-індустрії стимулює інновації у батарейних технологіях, електродвигунах, програмному забезпеченні
	ЦСР 11 (Сталі міста)	електромобілі роблять міське середовище більш безпечним і екологічно чистим – менше забруднення повітря і шуму збільшує якість життя та здоров'я громадян
	ЦСР 12 (Відповідальне споживання)	в довгостроковій перспективі EV стимулюють цикл повторного використання та переробки, особливо батарей
	ЦСР 8 (Економічне зростання)	«зелена» торгівля EV створює нові робочі місця у секторі чистих технологій (виробництво батарей, ІТ, зарядна інфраструктура), що підтримує стійке економічне зростання

Джерело: складено на основі [23]

Електромобілі (EV) є ключовим інструментом перетворення транспорту на «зелений». Вони забезпечують низькоемісійний рух і, у поєднанні з відновлюваною енергією, суттєво скорочують викиди парникових газів. За даними Міжнародного енергетичного агентства (IEA), EV – це «ключова технологія» декарбонізації автопарку, адже транспорт генерує приблизно 1/6 світових викидів CO₂. Глобальні продажі EV продовжують зростати (у 2024 р. перевищили 17 млн авто, понад 20% ринку) [24]. Економічні, екологічні та стратегічні переваги EV:

- нульові викиди із вихлопної труби, і навіть з урахуванням виробництва батарей та зарядки на «чистій» електриці EV викидають набагато менше CO₂, ніж авто з ДВЗ. Так, згідно з дослідженням ICCT, життєвий цикл типового електро-SUV має приблизно на 70% менші викиди парникових газів, ніж аналогічний бензиновий SUV [19]. Крім того, EV знижують забруднення повітря в містах (менше NO₂, дрібнодисперсних часток тощо), що покращує здоров'я населення;
- EV скорочують витрати на паливо та обслуговування. Навіть при вищій початко-

вій ціні за рахунок дорожчих акумуляторів, сукупна вартість володіння EV може бути нижчою завдяки дешевшій «заправці» електроенергією і меншим вимогам до технічного обслуговування. Світовий банк зазначає, що експлуатаційна вигода часто перекидає початкові витрати, особливо у країнах з високою ціною на бензин;

– розвиток EV знижує залежність від імпорту нафти. Наприклад, IEA прогнозує, що в 2030 році електромобілі замінять понад 5 млн барелів нафти на добу по всьому світу. Це зміцнює енергетичну безпеку країн і зменшує волатильність економіки через коливання цін на нафту [20].

Таким чином, електромобілі сприяють перетворенню транспорту в «зелений» сектор, одночасно генеруючи нові галузі (виробництво батарей, інфраструктуру зарядки) і стимулюючи інновації. Наведений аналіз дозволяє доповнити дослідження концепції та принципів взаємодії зеленої економіки й торгівлі електромобілями узагальненням їх системного характеру та ролі у трансформації глобального господарства.

Торгівля електромобілями в умовах зеленої економіки перестає бути нейтральним ринковим процесом і дедалі більше виступає елементом цілеспрямованої політики структурних змін, що поєднує інструменти міжнародної торгівлі, промислової політики, кліматичного регулювання та інноваційного розвитку. Її динаміка формується під впливом не лише цінних і технологічних чинників, а й екологічних стандартів, вуглецевих обмежень, вимог до сталості ланцюгів створення доданої вартості та інституційної спроможності країн інтегруватися у низьковуглецеву економіку.

У цьому контексті електромобільна індустрія виступає своєрідним «мультиплікатором» зеленої економіки, оскільки поєднує декарбонізацію транспорту з розвитком суміжних секторів – від виробництва акумуляторів і відновлюваної енергетики до цифрових рішень в управлінні енергоспоживанням та логістикою. Торгівля електромобілями сприяє прискоренню дифузії цих технологій, вирівнюванню технологічних розривів між країнами та формуванню нових центрів конкурентоспроможності у світовій економіці. Водночас вона загострює питання асиметричності доступу до ресурсів, технологій і фінансових інструментів, що потребує узгоджених

міжнародних підходів до регулювання та підтримки справедливого переходу.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, концепція взаємодії зеленої економіки та торгівлі електромобілями відображає комплексну модель економічного розвитку, у межах якої екологічні цілі інтегруються в інституційні та ринкові механізми розвитку торгівлі та конкурентної боротьби. Торгівля електромобілями виступає не лише каналом обміну товарами, а й інструментом реалізації принципів екологічної ефективності, інноваційної конкурентоспроможності, регуляторної узгодженості та соціальної інклюзивності. Її розвиток сприяє декарбонізації транспортного сектору, зміцненню енергетичної безпеки, формуванню нових глобальних ланцюгів створення доданої вартості та досягненню Цілей сталого розвитку ООН.

Водночас ефективність цієї взаємодії значною мірою залежить від здатності держави забезпечити узгодженість торговельної, промислової та кліматичної політики, а також створити інституційні умови для масштабування зелених технологій, що визначає стратегічні перспективи електромобільної індустрії у глобальній економіці.

Таким чином, взаємодія зеленої економіки та внутрішньої торгівлі засновується на поєднанні інституційних реформ та ринкових трансформацій. Інституційні механізми забезпечують нормативний та фінансовий базис, тоді як ринкові механізми сприяють практичній реалізації зелених моделей у ланцюзі: споживання-виробництво-торгівля. Подальші наукові дослідження можуть бути скеровані на кількісну оцінку ефективності та результативності таких механізмів й моделювання процесів та сценаріїв впливу зелених політик на внутрішній ринок України в умовах євроінтеграції та війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко М.Ф., Пархоменко Н.М., Лучин О.М. «Зелена» економіка як напрям досягнення стійкого еколого-економічного розвитку регіону. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 6 (228). С. 6–15.
2. Драпак Т.І., Корнієнко Д.Б. Нові технології переходу до циркулярної економіки в ланцюжку створення вартості пластикових матеріалів. *Економічний простір*. 2024. № 189. С. 179–185.
3. Мусіна Л.А., Кваша Т.К. Інновації та технології для розвитку зеленої ресурсоефективної

економіки України: монографія. Київ : УкрІНТЕІ, 2017. 138 с.

4. Педченко Н. С., Кімуржий М. І., Стрілець В. Ю. Стратегічне управління потенціалом розвитку підприємств житлово-комунального господарства: теорія, методологія, практика: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2020. 271 с.

5. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю. Ідентифікація алгоритму кредитного забезпечення розвитку малого бізнесу України. Детермінанти соціально-економічного розвитку України в умовах трансформаційних зрушень : монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука. Чернігів : ЧНТУ, 2018. С. 127–137.

6. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С. Міжнародний досвід державної підтримки діджиталізації малого та середнього підприємництва : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2022. 141 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/14102>

7. Педченко Н.С., Стрілець В. Ю. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в умовах євроінтеграційних процесів України : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2022. 250 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/11897>

8. Приклади впровадження циркулярної економіки в Україні. Київ : Центр ресурсоефективного та чистого виробництва, 2024. 44 с.

9. Саркісян Л.Г. Перехід до зеленої економіки: технологічний вимір. *Економічний простір*. 2024. № 196. С. 105–110.

10. Стрілець В. Ю., Артеменко А. В., Соколовський В. Р., Гаращенко Б. В., Сичук Д. Л. Вплив зелених інновацій на інтернаціоналізацію ринку електромобілів: кейс компанії Tesla, Inc. в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 16. С. 5–9.

11. Стрілець В. Ю., Артеменко А. В., Франко Л. С., Олійник С. І., Бобир К. С. Цифровізація ринку праці та маркетинг талантів: перспективи України в глобальній розважальній індустрії. *Вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія Економічні науки*. 2025. № 3 (117). С. 175–183.

12. Стрілець В. Ю., Артеменко А. В., Франко Л. С., Сокіл А. А. Європейський ринок e-commerce крізь призму кластерного аналізу: вплив цифрової поведінки споживачів на міжнародний бізнес. *Ефективна економіка*. 2025. № 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.30%20>

13. Стрілець В. Ю., Бірта Г. О., Педченко Н. С., Карпенко Н. В., Іваннікова М. М. Експертиза документальних джерел інформації як метод наукових досліджень. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Технічні науки»*. 2025. № 1. С. 87–91.

14. Стрілець В.Ю. Забезпечення розвитку малих підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2019. 457 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/8544/1/Strilec%20Zabezpechennia%20rozvytku%20malyh%20pidpryemstv.pdf>

15. Тарасенко Є. Є., Пилипенко І. Ю., Франко Л. С., Педченко Н. С. Дослідження інституційних змін та механізмів їх врахування в системі торгівлі електромобілями в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Технічні науки»*. 2026. № 1. С. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.37734/2518-7171-2026-1-9>

16. Фісуненко П. А. Основні засади впровадження моделі «зеленої» економіки в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 2 (11). С. 29–34.

17. Франко Л. С., Педченко Н. С., Стрілець В. Ю. Державна інноваційна політика підвищення конкурентоспроможності економіки України: теорія, практика, вектори активізації : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2025. 407 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/15373>

18. Шишпанова Н.О., Кормишкіна І.В. Зелена економіка як інструмент повоєнного відновлення регіонів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 10. С. 87– 92.

19. ICCT market spotlight: European market monitor. Cars and vans. 2024. URL: https://theicct.org/publication/european-market-monitor-cars-and-vans-june-2025/?gad_source=1&gad_campaignid=22639629046&gbraid=0AAAAA_pFlecUsYC1EidTCH6gnFbIzYGZC&gclid=Cj0KCQIAo4TKBhDRARIsAGW29bfJ-zPrkcaBSB-CrtVToGSi5fqaxC_bUIW_rD7gcxDkz6O-v_EcFqEaAshWEALw_wcB

20. IEA. With new export controls on critical minerals, supply concentration risks become reality. International Energy Agency. 2025. URL: <https://www.iea.org/commentaries/with-new-export-controls-on-critical-minerals-supply-concentration-risks-become-reality>

21. Jeong Y. One Year of the Clean Vehicle Provisions: International Law and Trade. *Emory International Law Review*. 2025. № 39, Issue 2. URL: <https://scholarlycommons.law.emory.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1360&context=eilr>

22. Khalid I. The EU's Dual Approach: Green Subsidies and Tariffs on China EVs. *Foreign Policy In Focus*. 2024. URL: <https://fpif.org/the-eus-dual-approach-green-subsidies-and-tariffs-on-china-evs/>

23. Relx Sustainable Development (SDG Resources). Electric Vehicles (EVs) and SDGs. 2025. URL: <https://sdgresources.relx.com/electric-vehicles-evs>

24. Virta Global. Global Electric Vehicle Market. 2025. URL: <https://www.virta.global/global-electric-vehicle-market>

REFERENCES:

1. Honcharenko M. F., Parkhomenko N. M. & Luchyn, O. M. (2020). "Zelena" ekonomika yak napriam dosiahnennia stiikoho ekolocho-ekonomichnogo rozvytku rehionu [Green economy as a direction for achieving sustainable ecological and economic development of the region]. *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 6(228), pp. 6–15.
2. Drapak T. I. & Korniienko D. B. (2024). Novi tekhnologii perekhodu do tsyrkuliarnoi ekonomiky v lantsiuzhku stvorennia vartosti plastikovykh materialiv [New technologies for the transition to a circular economy in the plastic value chain]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 189, pp. 179–185.
3. Musina L. A. & Kvasha T. K. (2017). *Innovatsii ta tekhnologii dlia rozvytku zelenoi resursoefektyvnoi ekonomiky Ukrainy* [Innovations and technologies for the development of a green resource-efficient economy of Ukraine]. Kyiv: UkrINTEI.
4. Pedchenko N. S., Kimurzhnyi M. I. & Strilets V. Yu. (2020). *Stratehichne upravlinnia potentsialom rozvytku pidpriemstv zhytlovo-komunalnogo hospodarstva: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Strategic management of the development potential of housing and communal services enterprises: theory, methodology, practice]. Poltava: PUET.
5. Pedchenko N. S. & Strilets V. Yu. (2018). Identyfikatsiia alhorytmu kredytnoho zabezpechennia rozvytku maloho biznesu Ukrainy [Identification of the algorithm of credit support for small business development in Ukraine]. In V. P. Ilchuk (Ed.), *Determinanty sotsialno-ekonomichnogo rozvytku Ukrainy v umovakh transformatsiinykh zrushen* (pp. 127–137). Chernihiv: ChNTU.
6. Pedchenko N. S., Strilets V. Yu., & Franko L. S. (2022). *Mizhnarodnyi dosvid derzhavnoi pidtrymky didzhitalizatsii maloho ta serednogo pidpriemnytstva* [International experience of state support for digitalization of small and medium-sized enterprises]. Poltava: PUET. Available at: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/14102>
7. Pedchenko N. S. & Strilets V. Yu. (2022). *Derzhavna pidtrymka rozvytku maloho pidpriemnytstva v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv Ukrainy* [State support for small business development under Ukraine's European integration processes]. Poltava: PUET. Available at: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/11897>
8. *Pryklady vprovadzhennia tsyrkuliarnoi ekonomiky v Ukraini* [Examples of circular economy implementation in Ukraine]. (2024). Kyiv: Center for Resource Efficient and Cleaner Production.
9. Sarkisian L. H. (2024). Perekhid do zelenoi ekonomiky: tekhnolohichniy vymir [Transition to a green economy: technological dimension]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 196, pp. 105–110.
10. Strilets V. Yu., Artemenko A. V., Sokolovskiy V. R., Harashchenko B. V. & Sychuk D. L. (2025). Vplyv zelenykh innovatsii na internatsionalizatsiiu rynku elektromobiliv: keis kompanii Tesla, Inc. v Ukraini [Impact of green innovations on the internationalization of the electric vehicle market: the case of Tesla, Inc. in Ukraine]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, no. 16, pp. 5–9.
11. Strilets V. Yu., Artemenko A. V., Franko L. S., Oliinyk S. I. & Bobyr K. S. (2025). Tsyfrovizatsiia rynku pratsi ta marketynh talantiv: perspektyvy Ukrainy v hlobalnii rozvazhalnii industrii [Digitalization of the labor market and talent marketing: prospects for Ukraine in the global entertainment industry]. *Visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriia Ekonomichni nauky*, vol. 3(117), pp. 175–183.
12. Strilets V. Yu., Artemenko A. V., Franko L. S. & Sokil A. A. (2025). Yevropeyskyi rynek e-commerce kriz pryzmu klasternoho analizu: vplyv tsyfrovoy povedinky spozhyvachiv na mizhnarodnyi biznes [The European e-commerce market through the prism of cluster analysis: the impact of digital consumer behavior on international business]. *Efektivna ekonomika*, no. 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.30>
13. Strilets V. Yu., Birta, H. O., Pedchenko N. S., Karpenko N. V. & Ivannikova M. M. (2025). Ekspertyza dokumentalnykh dzherel informatsii yak metod naukovykh doslidzhen [Examination of documentary information sources as a research method]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriia Tekhnichni nauky*, no. 1, pp. 87–91.
14. Strilets V. Yu. (2019). *Zabezpechennia rozvytku malykh pidpriemstv: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Ensuring small business development: theory, methodology, practice]. Poltava: PUET. Available at: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/8544/1/Strilec%20Zabezpechennia%20rozvytku%20malyh%20pidpriemstv.pdf>
15. Tarasenko Ye. Ye., Pylypenko I. Yu., Franko L. S. & Pedchenko N. S. (2026). Doslidzhennia instytutsiinykh zmin ta mekhanizmv yikh vrakhuvannia v systemi torhivli elektromobiliamy v Ukraini [Study of institutional changes and mechanisms for their consideration in the electric vehicle trade system in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriia Tekhnichni nauky*, no. 1, pp. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.37734/2518-7171-2026-1-9>
16. Fisunen P. A. (2024). Osnovni zasady vprovadzhennia modeli "zelenoi" ekonomiky v Ukraini [Fundamentals of implementing the green economy model in Ukraine]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 2(11), pp. 29–34.

17. Franko L. S., Pedchenko N. S. & Strilets V. Yu. (2025). *Derzhavna innovatsiina polityka pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy: teoriia, praktyka, vektory aktyvizatsii* [State innovation policy for enhancing the competitiveness of Ukraine's economy: theory, practice and activation vectors]. Poltava: PUET. Available at: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/15373>

18. Shyshpanova N. O. & Kormyshkina I. V. (2024). Zelena ekonomika yak instrument povoiennoho vidnovlennia rehioniv [Green economy as a tool for post-war regional recovery]. *Investyt-sii: praktyka ta dosvid*, no. 10, pp. 87–92.

19. ICCT. (2024). *European Market Monitor: Cars and Vans*. Available at: <https://theicct.org/publication/european-market-monitor-cars-and-vans-june-2025/>

20. International Energy Agency. (2025). *With New Export Controls on Critical Min-*

erals, Supply Concentration Risks Become Reality. Available at: <https://www.iea.org/commentaries/with-new-export-controls-on-critical-minerals-supply-concentration-risks-become-reality>

21. Jeong Y. (2025). One Year of the Clean Vehicle Provisions: International Law and Trade. *Emory International Law Review*, vol. 39(2).

22. Khalid I. (2024). *The EU's Dual Approach: Green Subsidies and Tariffs on China EVs. Foreign Policy in Focus*. Available at: <https://fpif.org/the-eus-dual-approach-green-subsidies-and-tariffs-on-china-evs/>

23. RELX. (2025). *Electric Vehicles (EVs) and Sustainable Development Goals*. Available at: <https://sdgresources.relx.com/electric-vehicles-evs>

24. Virta Global. (2025). *Global Electric Vehicle Market*. Available at: <https://www.virta.global/global-electric-vehicle-market>

Дата надходження статті: 29.06.2026

Дата прийняття статті до публікації: 27.07.2026

Дата публікації статті: 20.08.2026